

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. birželio 21 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Algirdo Taminsko (kolegijos pirmininkas) ir Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjos „OOO FirmaAkvarel“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos „O O O Firma Akvarel“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Rusijos Federacijos devintojo arbitražinio apeliacinio teismo 2020 m. spalio 7 d. nutarimo byloje Nr. A40-8530/19, Maskvos arbitražo teismo 2020 m. gruodžio 28 d. sprendimo byloje Nr. A40-8530/19-183-15 ir Maskvos arbitražo teismo 2021 m. liepos 29 d. sprendimo byloje Nr. A40-8530/19-183-15 dalis, suinteresuotas asmuo T. N. (T. N.).

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių informavimą apie teismo procesą ir procesinių dokumentų įteikimą atsakovui, aiškinimo ir taikymo sprendžiant dėl kelių užsienio valstybės teismo toje pačioje byloje priimtų sprendimų, sukuriančių teisinius padarinius kartu, pripažinimo ir vykdymo pagal dvišalę tarptautinę sutartį.
2. Pareiškėja prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Rusijos Federacijos devintojo arbitražinio apeliacinio teismo 2020 m. spalio 7 d. nutarimo byloje Nr. A40-8530/19 (toliau – ir Nutarimas), Maskvos arbitražo teismo 2020 m. gruodžio 28 d. sprendimo byloje Nr. A40-8530/19-183-15 (toliau – ir Sprendimas 1) ir Maskvos arbitražo teismo 2021 m. liepos 29 d. sprendimo byloje Nr. A40-8530/19-183-15 (toliau – ir Sprendimas 2) dalis, kuriomis pareiškėjai iš suinteresuoto asmens priteista 39 653 177,40 Rusijos Federacijos rublio.
3. Pareiškėja nurodė, kad suinteresuotas asmuo buvo Rusijos Federacijoje įsteigtos bendrovės „OOO Masari“, kuriai 2019 metais buvo pradėta bankroto procedūra, vadovas. Bendrovės „OOO Masari“ bankroto administratorius Maskvos arbitražo teismui pateikė pareiškimą dėl suinteresuoto asmens, A. J. P. ir Rusijos bendrovės „OOO H Z Bild“ subsidiariosios atsakomybės už bendrovės „O O O Masari“ įsipareigojimus. Maskvos arbitražo teismo 2020 m. liepos 10 d. sprendimu byloje Nr. A40-8530/19 šis pareiškimas buvo atmestas, tačiau Nutarimu buvo panaikinta minėto sprendimo dalis dėl atsisakymo taikyti subsidiariąją atsakomybę suinteresuotam asmeniui ir A. J. P.; teismas pripažino juos subsidiariai atsakingais už bendrovės „OOO Masari“ prievoles. Maskvos arbitražo teismo Sprendimu 1 išieškotoja bendrovė „OOO Masari“ pagal reikalavimus dėl patraukimo subsidiariojon atsakomybės procesinio teisių perėmimo tvarka buvo pakeista į pareiškėją, o Sprendimu 2 buvo nustatytas suinteresuoto asmens subsidiariosios atsakomybės dydis – 39 653 177,40 rublio. Pareiškėja, atsižvelgdama į tai, kad suinteresuoto asmens bendraskolis A. J. P. nėra Lietuvos Respublikos pilietis ir, tikėtina, neturi Lietuvoje turto, prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvoje tik tas sprendimų dalis, kuriomis iš suinteresuoto asmens priteista 39 653 177,40 rublio.

II. Apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo esmė

4. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. lapkričio 22 d. nutartimi atmetė pareiškėjos prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Nutarimo, Sprendimo 1 ir Sprendimo 2 dalis.
5. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos 1992 m. liepos 21 d. sutartyje dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (toliau – Dvišalė sutartis) yra imperatyviai nustatyta, kad teismo sprendimas gali būti pripažįstamas ir leistas vykdyti, jei atsakovas dalyvavo teismo procese ar jam nors kartą buvo įteiktas šaukimas į teismą. Pareiškėja kartu su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Nutarimą nepateikė informacijos, kad suinteresuotam asmeniui buvo įteiktas šaukimas į teismą, kadangi, kaip ji teigė, priimanč Nutarimą dalyvavo suinteresuoto asmens įgaliotas atstovas, be to, pats suinteresuotas asmuo aktyviai dalyvavo Rusijoje vykusiuose teismų procesuose, teikdamas procesinius dokumentus. Suinteresuotas asmuo neigia įgaliotės E. A. K. (E. A. K.) atstovauti jam bankroto procese, tačiau kolegija nesutiko su jo pateiktu įgaliotimo turinio aiškinimu, nes įgaliotiniui buvo suteikta teisė atlikti bet kokius procesinius veiksmus suinteresuoto asmens vardu, be kita ko, atstovauti Rusijos Federacijos teismuose. Kita vertus, kolegija nurodė neturinti pagrindo nesivadovauti suinteresuoto asmens pateikta rašytinio eksperto išvada, kurioje nurodyta, kad suinteresuoto asmens vardu pasirašytus procesinius dokumentus, pateiktus Rusijoje vykusiame procese, pasirašė ne jis. Kolegija nurodė neturinti pagrindo nesivadovauti eksperto išvada ir vertino, jog pareiškėja neįrodė, kad suinteresuotas asmuo asmeniškai ar per atstovą dalyvavo procese ir kad jam buvo įteikti dokumentai byloje, kurioje buvo priimtas Nutarimas. Net jeibūtų vertinama, kad suinteresuotas asmuo dalyvavo šiame procese, jis

nedalyvavo ir nebuvo atstovaujamas procesuose, kuriuose buvo priimti Sprendimas 1 ir Sprendimas 2.

6. Teisėjų kolegija nurodė, kad, pareiškėjos teigimu, yra labiau tikėtina, jog suinteresuotas asmuo apie bylą sužinojo iš kito bendraskolio A. J. P.. Tačiau tinkamos informavimo apie procesą priemonės yra tik Dvišalėje sutartyje nurodyti informavimo būdai. Nei tariamas sužinojimas apie teismo procesą iš A. J. P., nei tariamas viešas paskelbimas, kai asmuo toje šalyje negyvena, nėra tinkamas būdas informuoti apie procesą.
7. Kolegija nurodė, kad Sprendimu 1 Rusijos Federacijos teismas pakeitė išieškotoją „OOO Masari“ pagal reikalavimus dėl patraukimo subsidiriojon atsakomybėn procesinio teisių perėmimo tvarka į pareiškėją ir Maskvos miesto Rusijos federalinę mokesčių tarnybą Nr. 22. Nors Rusijos Federacijos arbitražinio proceso kodekso (toliau – Kodeksas), kuriuo remiantis buvo priimtas sprendimas, 48 straipsnyje įsakmiai nenustatyta, kad šalys turi būti informuojamos apie posėdį dėl procesinių teisių perėmimo, nutartis dėl teisių perėmimo gali būti skundžiama, todėl kolegija padarė išvadą, kad šalių informavimas apie tokį procesinį veiksmą yra būtinas. Byloje nėra duomenų, kad suinteresuotam asmeniui ar jo atstovui buvo siūsti pranešimai apie numatomą teismo posėdį ir Sprendimo 1 kopiją.
8. Kolegija pažymėjo, kad Sprendimu 2 teismas nustatė suinteresuoto asmens ir A. J. P. subsidariosios atsakomybės dydį. Sprendime 2 nustatyta, kad teismo nutartimi procesas dėl subsidariosios atsakomybės dydžio buvo atnaujintas pagal bankroto administratoriaus prašymą. Pagal Kodekso 147 straipsnio 1 dalį, arbitražo teismas, nusprendęs sustabdyti ar atnaujinti procedūras, priima nutartį, jos kopijos išsiunčiamos byloje dalyvaujantiems asmenims, tačiau byloje nėra informacijos, kad tokia nutartis buvo išsiųsta suinteresuotam asmeniui ar jo atstovui. Byloje nėra duomenų, kad suinterasuotas asmuo buvo informuotas apie teismo posėdį, kuriame buvo priimtas Sprendimas 2, nors jo tekste nurodyta, kad apie teismo posėdį šalys informuotos Kodekso 123 straipsnyje nustatyta tvarka ir viešai Rusijos arbitražo teismo svetainėje.
9. Teisėjų kolegija sutiko, kad visi prašomi pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje teismų sprendimai buvo formaliai priimti toje pačioje byloje, tačiau pažymėjo, kad kiekvienas jų vertintinas kaip atskiras procesinis sprendimas, sukeliantis skirtingas teises pasekmes. Todėl suinterasuotas asmuo (ar jo atstovas) turėjo būti informuotas apie kiekvieną procesinį veiksmą, kurių pagrindu buvo priimti prašomi pripažinti sprendimai. Net ir pripažinus, kad suinterasuotas asmuo galimai buvo informuotas apie procesą, kuriame buvo priimtas Nutarimas, jo atstovo dalyvavimas šiame teismo posėdyje neįrodo apie tinkamą jo informavimą apie bylos atnaujinimą ir posėdį, įvykusį po 2 metų atnaujinus procesą, kuriame priimtas Sprendimas 2. Nustačiusi, kad suinterasuotam asmeniui nebuvo tinkamai pranešta apie procesus, kuriuose buvo sprendžiama dėl procesinių teisių perėmimo ir subsidariosios civilinės atsakomybės dydžio, kolegija konstatavo, kad suinterasuotam asmeniui nebuvo suteikta galimybė pareikšti skundus dėl priimtų sprendimų ir apginti savo teises. Todėl teisėjų kolegija vertino, kad yra pagrindas atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti nurodytų sprendimų dalis.
10. Teisėjų kolegija nurodė, kad, pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 809 straipsnio 2 dalį pripažinimo nereikalauja įsiteisėję užsienio teismų sprendimai dėl neturtinių ginčų tarp ne Lietuvos Respublikos piliečių, išskyrus atvejus, kai šis sprendimas yra santuokos sudarymo arba kitokio civilinės būklės akto registravimo pagrindas ar kitokių teisių registravimo viešame registre pagrindas. Prašymo dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo tikslas – galimybė jo materialiuosius padarinius įgyvendinti Lietuvos teritorijoje. Nutarimu iš esmės yra nustatyta dalis suinterasuoto asmens civilinės atsakomybės sąlygų, tačiau vienis be Sprendimo 1 ir Sprendimo 2 nesukuria suinterasuotam asmeniui jokių materialinių teisių ir pareigų. Todėl Nutarimas nereikalauja pripažinimo.
11. Kolegija pažymėjo, kad Sprendimu 1 teismas pakeitė išieškotoją „OOO Masari“ pagal reikalavimus dėl patraukimo subsidiriojon atsakomybėn procesinio teisių perėmimo tvarka į pareiškėją ir Maskvos miesto Rusijos federalinę mokesčių tarnybą Nr. 22. Sprendimu 2 teismas nustatė suinterasuoto asmens ir A. J. P. subsidariosios atsakomybės dydį, kuris sudaro 39 653 177,40 rublio. Pareiškėjai išduotame vykdomajame rašte nurodyta, kad Sprendimu 2 nustatytas suinterasuoto asmens ir A. J. P. subsidariosios atsakomybės dydis sudaro 39 653 177,40 rublio ir kad pareiškėjai nutarta išieškoti solidarai iš šių asmenų 37 134 216,99 rublio. Pareiškėja iš esmės pripažįsta, kad jai Sprendimu 2 iš suinterasuoto asmens priteista 37 134 216,99 rublio, tačiau prašo pripažinti ir leisti vykdyti Sprendimą 2 dėl visos jame nurodytos sumos priteisimo. Pareiškėjos prašymas negalėtų būti tenkinamas, kadangi prašoma pripažinti Sprendimo 2 dalį, kuri nesukels jai materialinių teisių ir pareigų.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

12. Kasaciniu skundu pareiškėja prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – patenkinti pareiškėjos prašymą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 12.1. Pareiškėja pateikė teismui suinterasuoto asmens išduotą ir Lietuvoje notariškai patvirtintą įgaliojimą, kuriuo suinterasuotas asmuo leido E. A. K. atlikti jo vardu bet kokius procesinius veiksmus, tačiau teismas, pažeisdamas CPK 185 straipsnio 1 dalį, iš esmės ignoravo šį įrodymą ir nurodė, esą ji neįrodė suinterasuoto asmens dalyvavimo byloje, kurioje buvo priimtas Nutarimas. Teismas be pagrindo pavadino atstovavimą tariamam, nors byloje yra pateikti įrodymai, kad suinterasuoto asmens atstovas, veikdamas pagal įgaliojimą, aktyviai dalyvavo byloje. Teismas be pagrindo suteikė papildomą įrodymą reikšmę eksperto išvadai, kurioje nurodoma, kad procesinius dokumentus Rusijos teismo procese tariamai pasirašė ne suinterasuotas asmuo. Ši ekspertizė buvo atlikta ne teismo pavedimu, o suinterasuoto asmens užsakymu; ji negali patvirtinti ar paneigti, kad suinterasuotas asmuo pats dalyvavo Rusijoje vykusiuose teismo procesuose. Byloje nėra duomenų, kad suinterasuotas asmuo būtų siekęs atnaujinti dėl jo vykusius teismo procesus ar patraukti atsakomybėn jo parašą tariamai klastojusius asmenis. Yra mažai tikėtina, kad kas nors klastotų procesinius dokumentus gindamas kito asmens interesus, taip pat kad apie tokius dokumentus nežinotų suinterasuoto asmens atstovas byloje ir nebūtų apie tai pranešęs suinterasuotam asmeniui. Teismas neatsižvelgė į suinterasuoto asmens elgesį, kitus įrodymus.
  - 12.2. Rusijos teismas nesiuntė ir neprivalėjo siūsti suinterasuotam asmeniui informacijos apie bylą, kurioje priimtas Nutarimas, kadangi apie ją suinterasuotas asmuo sužinojo dar iki teismui išsiunčiant tokį pranešimą. Šią aplinkybę patvirtina tai, kad jis išdavė įgaliojimą jam atstovauti. Yra tikėtina, kad apie bylą suinterasuotas asmuo sužinojo iš bendraskolio A. J. P.. Suinterasuoto asmens atstovas buvo asmeniškai atvykęs į teismo posėdžius ir aktyviai gynė jo interesus. Užikrindamas savo atstovo dalyvavimą nagrinėjant bylą, suinterasuotas asmuo patvirtino, kad jam yra žinoma apie ją, o pagal Kodeksą, gavęs pirmąjį teismo aktą byloje (per savo atstovą), jis turėjo savarankiškai imtis priemonių, kad gautų informaciją apie tolesnę bylos eigą. Pareiškėja pateikė įrodymus, kad suinterasuotas asmuo Rusijos Federacijoje teikė kasacinį skundą dėl Nutarimo, taip pat ji pateikė kitus įrodymus, kad suinterasuotas asmuo buvo ne formaliai, bet aktyviai atstovaujamas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose.
  - 12.3. Vien iš Nutarimo suinterasuotam asmeniui turėjo būti akivaizdu, kad nors teismas nustatė jo atsakomybės faktą, procesas dėl jo atsakomybės dydžio yra stabdomas tol, kol bankrutuojanti bendrovė atsiskaitys su kreditoriais ir bus aiškus jo subsidariosios atsakomybės dydis. Suinterasuotas asmuo ir jo atstovas turėjo pareigą asmeniškai domėtis bylos, kuri nėra pasibaigusi, eiga. Pagal Kodeksą, proceso dalyviai laikomi tinkamai informuoti, jeigu iki teismo posėdžio pradžios ar atskiro procesinio veiksmo atlikimo arbitražo teismas turi informacijos, kad byloje dalyvaujantys asmenys gavo informaciją apie bylos nagrinėjimo pradžią. Teismai turėtų vadovautis šiomis Kodekso nuostatomis ir atsižvelgti į tai, kad, nagrinėjant bankroto bylą, įskaitant pareiškimus, skundus ir

pareiškimas pagal Rusijos Federacijos bankroto įstatymo 60 straipsnį, pirmasis teismo aktas kontroliuojančiam asmeniui yra nutartis dėl pareiškimo dėl kontroliuojančio asmens subsidiariosios atsakomybės priėmimo. Suinteresuoto asmens atstovas dalyvavo posėdyje dėl subsidiariosios atsakomybės, todėl jis gavo teismo nutartį dėl pareiškimo dėl suinteresuoto asmens patraukimo subsidiariojon atsakomybėn. Pagal Rusijos įstatymus teismas neprivalo informuoti šalių apie atskirus proceso metu atliekamus veiksmus ir neprivalo siųsti joms priimtų sprendimų kopijų. Rusijos teismas ne pripažino pareigą informuoti bylos šalis apie atnaujinimą procesą, kaip nustatė Lietuvos apeliacinis teismas, o konstatavo, kad šalys jau laikomos informuotomis, kadangi byloje yra duomenys apie tai, kad jos gavo informaciją apie civilinės bylos pradžią. Rusijos teismas papildomai informavo apie atnaujinimą bylos nagrinėjimą ir priimtus sprendimus, paskelbdamas šią informaciją viešai.

- 12.4. Rusijos teismas neturėjo pagrindo nei suinteresuotam asmeniui, nei jo atstovui siųsti atskirų pranešimų apie proceso metu atliekamus veiksmus pagal Dvišalę sutartį, kai buvo priimti Sprendimas 1 ir Sprendimas 2. Šie sprendimai buvo priimti procese, kuris buvo sustabdytas teismui priėmus Nutarimą. Tai, kad visi šie sprendimai yra priimti tame pačiame procese, pripažino ir Lietuvos apeliacinis teismas. Vis dėlto jis nepagrįstai išplėtė Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 dalies taikymą konstatuodamas, kad Lietuvos teismas gali atsakyti pripažinti ir leisti vykdyti Rusijos teismo sprendimus tuo atveju, jei suinteresuotas asmuo žinojo apie proceso pradžią, bet nebuvo informuotas pagal Dvišalę sutartį apie kitus byloje atliekamus veiksmus, kurių metu buvo priimti Sprendimas 1 ir Sprendimas 2. Teisės aktuose nenustatyta pareiga sustabdyti ir vėliau atnaujinti bylą iš naujo informuoti proceso šalis apie bylos atnaujinimą kaip apie naują teismo procesą. Suinteresuotas asmuo turėjo atstovą byloje, kuris negalėjo nežinoti Rusijos Federacijos proceso teisės reikalavimų. Informaciją apie bylos eigą suinteresuotas asmuo ir jo atstovas galėjo laisvai ir nemokamai gauti viešai prieinamoje teismų elektroninėje sistemoje. Informuojant suinteresuotą asmenį ir jo atstovą apie Sprendimą 1, bylos atnaujinimą ir Sprendimą 2, nebuvo pažeistos Rusijos įstatymų ir Dvišalės sutarties nuostatos.
- 12.5. Teismas nepagrįstai rėmėsi kasacinio teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika, suformuota sprendžiant klausimą dėl informavimo apie civilinės bylos pradžią, o ne apie atskirus jos metu atliekamus procesinius veiksmus. Lietuvos teismų praktika neatsako į klausimą, ar tuo atveju, kai prašomi pripažinti ir leisti vykdyti keli Rusijos Federacijos teismo sprendimai, priimti tame pačiame procese ir kartu sukeliantys teises pasekmes, Dvišalės sutarties nuostatos turi būti aiškinamos kaip įpareigojančios suinteresuotą asmenį informuoti ne tik apie civilinio proceso pradžią, bet ir apie atskirus proceso metu atliekamus veiksmus, kurių metu priimami visi šie sprendimai. Byloje esant duomenų, kad suinteresuotas asmuo buvo tinkamai informuotas apie procesą ir atstovaujamas jame, informavimas apie kitus proceso metu atliekamus veiksmus turėtų būti vykdomas pagal užsienio valstybės teisės aktus. Dvišalės sutarties nuostatos yra taikomos tik siekiant užtikrinti asmens pirminį informavimą apie vykstantį procesą.
- 12.6. Teismas nepagrįstai nurodė, kad suinteresuotam asmeniui nebuvo tinkamai pranešta apie procesus, kuriuose buvo sprendžiama dėl procesinių teisių perėmimo ir subsidiariosios civilinės atsakomybės dydžio, todėl jam nebuvo suteikta galimybė pareikšti skundus dėl priimtų sprendimų ir taip apginti savo galimai pažeidžiamas teises. Byloje pateikti įrodymai patvirtina, kad suinteresuotas asmuo ir jo atstovas, atskirai neinformuoti apie kokio nors procesinio veiksmo atlikimą pagal Dvišalę sutartį, gaudavo visus Rusijos teismo procesinius dokumentus ir laiku pateikdavo atsiliepimus ir skundus. Tai konstatavus, nėra pagrindo teigti, kad suinteresuotas asmuo ar jo atstovas negavo ar negalėjo gauti teismo vėlesnių pranešimų apie Sprendimą 1, bylos atnaujinimą ir Sprendimo 2 paskelbimą. Labiau tikėtina, kad suinteresuotas asmuo ne nežinojo apie Sprendimą 1 ir Sprendimą 2, o pasirinko jų neskųsti. Suinteresuotas asmuo buvo atstovaujamas profesionalaus teisininko, todėl jo galimybė pareikšti skundus ir taip apginti galimai pažeidžiamas teises nebuvo pažeista. Suinteresuoto asmens ir jo atstovo tarpusavio santykiai šiuo atveju neturi reikšmės.
- 12.7. Teismo išvados dėl Nutarimo pripažinimo yra prieštaringos. Teismas konstatavo, kad Nutarimas savaime, be Sprendimo 1 ir Sprendimo 2, nesukuria suinteresuotam asmeniui jokių materialių teisių ir pareigų, taigi, jis nurodė, kad Nutarimas sukuria jam materialiąsias teises ir pareigas kartu su kitais sprendimais. Kita vertus, teismas nurodė, kad Nutarimas nereikalauja pripažinimo, nors CPK 809 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad užsienio teismų sprendimai Lietuvos Respublikos teritorijoje gali būti vykdomi tik po to, kai juos pripažįsta Lietuvos apeliacinis teismas, o Nutarimas nepatenka į sąrašą sprendimų, kurie nereikalauja pripažinimo. Nutarimas reikalauja pripažinimo, tačiau šis klausimas negali būti vertinamas atskirai nuo kitų sprendimų pripažinimo, nes jie sukelia teises pasekmes kartu.
- 12.8. Pareiškėja pateikė teismui Maskvos arbitražo teismo nutartį dėl jos įtraukimo į bendrovės „OOO Masari“ kreditorių eilę, iš šios nutarties matyti, kad bendras pareiškėjos kreditoriaus reikalavimo dydis yra 37 134 216,99 rublio. Dėl šios sumos buvo išduotas vykdomasis raštas. Pripažinus ir leidus vykdyti Lietuvoje atitinkamas sprendimų dalis, pareiškėja įgytų teisę išieškoti iš suinteresuoto asmens tokią sumą. Pareiškėja negali prašyti teismo pripažinti tik Sprendimo 2 dalį, kuria suinteresuoto asmens atsakomybė buvo nustatyta dėl pareiškėjos kreditoriaus reikalavimo sumos, nes tai iš esmės reikštų priimto sprendimo peržiūrėjimą ir konstatavimą, kad suinteresuotas asmuo yra skolingas mažesnę sumą, kurią gali išieškoti pareiškėja. Sprendimas 2 gali būti pripažįstamas tik toks, koks yra. Jeigu teismas manytų, kad tokio sprendimo vykdymas tam tikra dalimi negali sukelti teisių ir pareigų pareiškėjai ar prieštarautų viešajai tvarkai, teismas turėtų jį pripažinti, o prašymą leisti vykdyti tenkinti iš dalies (dėl 37 134 216,99 rublio).
13. Suinteresuotas asmuo atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti ir palikti nepakeistą Lietuvos apeliacinio teismo nutartį. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 13.1. Pareiškėja kasaciniame skunde kelia tik fakto klausimus ir kritikuoja apeliacinio teismo atliktą faktų vertinimą, nors kasacinis teismas nagrinėja tik teisės klausimus. Teismas tinkamai įvertino byloje esančių įrodymų visumą ir jų pagrindu padarė išvadas. Pareiškėja nenurodė, kokią konkrečių įrodymų vertinimo taisyklę pažeidė teismas ir kokių įrodymų neįvertino. Pati pareiškėja tinkamai neįvykdė savo pareigos teikti įrodymus, nors teismas pasiūlė jai pateikti papildomus įrodymus. Byloje nėra įrodyta, kad suinteresuotam asmeniui, nedalyvavusiam procese, bent vieną kartą buvo tinkamai įteiktas šaukimas, o pareiškėjos argumentai, esą suinteresuotas asmuo dalyvavo procese ir net turėjo atstovą, nebuvo pagrįsti ir neatitiko tikrovės; jos papildomai pateikti dokumentai (suinteresuoto asmens procesiniai dokumentai Rusijos procese) buvo suklastoti, t. y. pasirašyti ne suinteresuoto asmens. Pareiškėja nepaneigė, kad suinteresuotam asmeniui nebuvo pranešta apie iškeltą bylą ir nebuvo sudarytos tinkamos galimybės gintis. Vėliau pareiškėja pripažino, kad Rusijos teismai nesiuntė ir neprivalėjo siųsti suinteresuotam asmeniui informacijos apie bylą. Pareiškėja nurodė, kad yra labiau tikėtina, jog suinteresuotas asmuo apie bylą sužinojo iš A. J. P.. Tačiau teismas pagrįstai nurodė, kad tinkamomis informavimo priemonėmis laikytini tik Dvišalėje sutartyje nurodyti informavimo būdai.
- 13.2. Rašysenos ekspertizės išvadą, kurioje nurodyta, kad pareiškėjos pateiktuose dokumentuose pasirašė ne suinteresuotas asmuo, parengė tinkamą kvalifikaciją turintis specialistas. Pareiškėja nepaneigė suinteresuoto asmens pateiktos rašysenos eksperto išvados, neįrodinėjo jos trūkumų ar eksperto galimo šališkumo, todėl teismas pagrįstai ją vertino kartu su kitais įrodymais. Teismas įvertino ir kitus įrodymus, kad suinteresuotas asmuo objektyviai negalėjo dalyvauti Rusijoje vykusiuose teismo procesuose ir apie juos nežinojo.
- 13.3. Teismas tinkamai įvertino Rusijos teisės aktų nuostatas ir pagrįstai nurodė, kad šalys turi būti informuotos apie atliekamus procesinius veiksmus. Teismas teisingai taikė Dvišalės sutarties nuostatą, kad kartu su prašymu pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą turi būti pateiktas dokumentas, patvirtinantis, kad procese nedalyvavusiam atsakovui buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą. Pareiškėja nepateikė tokių dokumentų. Pareiškėja neįrodė suinteresuoto asmens dalyvavimo procese, kuriame buvo priimti Nutarimas, nei asmeniškai, nei per atstovą. Tokia aplinkybė minima tik Nutarime, kitų jo dalyvavimo įrodymų nėra. Suinteresuotas asmuo buvo išdavęs generalinį įgaliojimą E. A. K., tačiau jis buvo skirtas įmonės reikalams Rusijos Federacijoje tvarkyti o ne atstovauti teismo procesuose. Kiti pareiškėjos nurodyti įrodymai, tariamai pagrindžiantys suinteresuoto asmens aktyvų dalyvavimą

procesu, yra suklastoti, o kituose sprendimuose net nėra minima, kad suinteresuotas asmuo buvo atstovaujamas. Teismas teisingai vertino Nutarimą, Sprendimą 1 ir Sprendimą 2 kaip atskirus procesinius dokumentus, nes kiekvienas jų sukelia skirtingas teises pasekmes ir turi atskirą tvarką dėl informavimo apie jį ir jo apskundimo. Suinteresuotas asmuo nebuvo informuotas apie procesus, kuriuose buvo priimti Sprendimas 1 ir Sprendimas 2, todėl jis negalėjo jų apskusti. Rusijos teismai žinojo (galėjo žinoti), kad suinteresuotas asmuo negyvena Rusijoje, nes jo viza pasibaigė, tačiau nesiėmė veiksmų tam, kad jis būtų tinkamai informuotas apie procesą.

13.4. Teismas pagrįstai nurodė, kad Sprendimu 2 priteista pinigų suma neatitinka faktiškai siekiamos išieškoti sumos. Pareiškėja, įrodinėdama išieškotiną sumą, remiasi Rusijoje išduotu vykdomuoju raštu, tačiau ji neprašo jo pripažinti; jis nesukels jai jokių teisinių padarinių. Byloje nėra įrodyta, kokia suma buvo priteista iš suinteresuoto asmens, kokia šios skolos dalis yra sumokėta, kokia priteistos sumos dalis tenka pareiškėjai, o kokia – kitiems kreditoriams. Nutarimas nėra savarankiškas, tai procesinio pobūdžio teismo sprendimas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo ar jo dalies galiojimo, todėl jo pripažinimas ir leidimas vykdyti nesukeltų teisinių padarinių. Teisinių padarinių nesukels ir Sprendimas 1, kurio rezoliucinėje dalyje net nėra minimas suinteresuotas asmuo. Sprendime 2 taip pat nėra dalies, kuria iš suinteresuoto asmens priteista pareiškėjos nurodyta suma, jame tik nurodytas asmenų subsidiariosios atsakomybės dydis.

13.5. Pareiškėjos prašymo patenkinimas prieštarautų Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai:

13.5.1. Rusijos Federacija tiek Lietuvos Respublikos Seimo, tiek Europos Parlamento yra pripažinta terorizmą remiančia valstybe be to, jos teritorijoje neteko galios Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – Konvencija). Lietuvos Respublika ir jos institucijos yra šreiškusios nepasitikėjimą Rusijos Federacijos viešąja tvarka ir institucijomis. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, sprendžiant klausimą dėl sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti, būtina atsižvelgti į „nedraugiškų“ užsienio valstybių teisės aktus, kuriais Lietuvos Respublikos subjektams yra taikomi ribojimai, ir nustatyti, ar tai negali būti savarankišku pagrindu nepripažinti užsienio teismo sprendimo Lietuvoje. Rusijos Federacija yra įtraukusi Lietuvą į jai priešišių šalių sąrašą, šiame sąrašė nurodytų valstybių piliečiams kyla daug neigiamų teisinių pasekmių;

13.5.2. Rusijoje dėl suinteresuoto asmens vykę teismų procesai nebuvo teisėti, nes juose buvo remiamasi suklastotais procesiniais dokumentais. Nežinodamas apie vykusius procesus, suinteresuotas asmuo negalėjo ginti savo teisių ar reikšti pretenzijų dėl suklastotų dokumentų. Kadangi nežinomas asmuo neteisėtai naudojosi suinteresuoto asmens vardu, suklastojo jo parašą, jo vardu teikė procesinius dokumentus teismams ir pasinaudojo suinteresuoto asmens teise skusti teismo sprendimą, nebuvo užtikrinta suinteresuoto asmens teisė į tinkamą gynybą. Suklastotų dokumentų teikimas teismui, apsimentant suinteresuotu asmeniu, prieštarauja fundamentaliems sąžiningo proceso principams, taip pat pagrindiniams ir visuotinai pripažintiems teisės principams.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl Dvišalėje sutartyje nustatyto atsakymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą pagrindo, siejamo su reikalavimu informuoti apie pradėtą teismo procesą, taikymo tuo atveju, kai prašoma pripažinti ir leisti vykdyti kelis tame pačiame teismo procese priimtus sprendimus

14. Teismo procesiniams sprendimams nėra būdingas ekstrateritorialumas, todėl atitinkamoje valstybėje priimto teismo sprendimo teisinė galia įprastai apsiriboja šios šalies teritorija. Tam, kad teismo sprendimas sukeltų teisinius padarinius, įskaitant *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) ir prejudicinę galia, kitoje valstybėje (kitose valstybėse), paprastai reikalinga toki teismo sprendima pripažinti, o tuo atveiu, ieigu teismo sprendimas reikalauia vykdytinumo, siekiant ii vykdyti, taip pat reikalingas leidimas ii vykdyti. Salveos, pagal kurias yra pripažistami tam skirtingu valstybių ir vykdomi teismo sprendimai, yra išdėstytos skirtingose teisės aktu grupėse – Europos Sąjungos reglamentuose, tarptautinėse sutartyse ir nacionalinėse proceso teisės normose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-31-403/2019, 31 punktas).

15. Užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti reiškia tai, kad jo galia išplečiama iš kilmės valstybės į pripažįstančiąją valstybę, kurioje jis įgyja *res judicata* ir prejudicinę galia. Sprendimas, kuris yra pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti, pripažinusioje valstybėje tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas vykdyimo vietos valstybės teisės aktuose nustatyta tvarka – tokomis pačiomis sąlygomis kaip vykdyimo valstybėje priimtas teismo procesinis sprendimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-95-695/2016, 20 punktas; 2022 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-150-916/2022, 15 punktas). Taigi, užsienio teismo priimto sprendimo pripažinimas ir leidimas jį vykdyti suteikia jam faktiškai tokią pačią teisinę galia, kaip ir nacionalinio teismo priimto sprendimo. Vis dėlto, nors užsienio teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti lemia šio sprendimo privalomumą pripažįstančioje valstybėje, teismas, sprenddamas klausimą dėl užsienio valstybės teismo priimto sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti, neatlieka šio teismo sprendimo turinio revizijos.

16. Užsienio valstybių sprendimų pripažinimo institutas yra grindžiamas principine nuostata, kad užsienio teismų sprendimai pripažįstami neperžūrint jų esmės, t. y. teisėtumo ir pagrįstumo (CPK 810 straipsnio 4 dalis). Tarptautinių sutarčių pagrindu užsienio teismų sprendimai pripažįstami pagal šiose sutartyse nustatytas sąlygas (CPK 810 straipsnio 5 dalis). Šiomis sąlygomis valstybės iš esmės susitaria dėl kontrolės, kurią valstybių teisminės institucijos vykdo viena kitos atžvilgiu, ribų; jų tikslas – pamatinių pripažįstančios valstybės vidaus tvarkos nuostatų, be kita ko, piliečių teisių, apsauga. Esant tarptautinei dvišalei sutarčiai dėl teisinės pagalbos, užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūra reiškia patikrinimą, ar nėra teismo sprendimo nepripažinimo pagrindu. Prašymą dėl užsienio valstybės sprendimo pripažinimo nagrinėjantis teismas neturi diskrecijos tikrinti, ar teisingai užsienio valstybės teismas pritaikė materialinius ir procesinius įstatymus, jo diskrecijos ribos – patikrinimas, ar nėra tarptautinėje sutartyje ar kitame teisės akte (įstatyme, reglamente, kt.) nustatytų pagrindų sprendimo nepripažinti ir neleisti jo vykdyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009).

17. Rusijos Federacijos teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje tvarka ir sąlygos yra išdėstytos Dvišalėje sutartyje. Šios sutarties 50 straipsnyje nustatyta, kad susitariančiosios šalys tarpusavyje pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse ir šeimos bylose, taip pat nuosprendžius dėl nusikaltimų padarytos žalos atlyginimo, o jos 56 straipsnyje yra išvardyti atsakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindai. Pagal aptariamą nuostatą, pripažinti teismo sprendimą arba leisti jį vykdyti gali būti atsisakyta, be kita ko, tuo atveju, ieigu prašymą padavęs asmuo arba atsakovas nedalyvavo procese dėl to, kad jam arba jo įgalotiniui nebuvo laiku ir nustatyta forma įteiktas šaukimas į teismą. Vadinasi, asmens neinformavimas apie dėl jo vykdytą teisminį procesą – tai vienas iš pagrindų, kuriems esant nacionalinis teismas gali atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti kitoje susitariančiojoje valstybėje priimtą teismo sprendimą. Dėl šios priežasties asmuo, siekiantis kitoje susitariančiojoje valstybėje priimto sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti, pagal Dvišalės

sutarties 52 straipsnį, kartu su prašymu turi pateikti teismui dokumentą, patvirtinantį, kad atsakovui, nedalyvavusiam procese, arba jo įgaliotiniui, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą, o teismas, spręsdamas kitos susitariančiosios valstybės sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą, turi įvertinti šias aplinkybes.

18. Pažymėtina, kad nurodytas reikalavimas nėra savitiksliis. Viena iš pagrindinių asmens teisių užtikrinimo garantijų, nustatytų tiek tarptautiniuose, tiek nacionaliniuose teisės aktuose, – teisė į teisingą teismą. Ši teisė gali būti veiksmingai užtikrinta tik tuo atveju, kai visiems dalyvaujantiems byloje asmenims yra sudaromos lygios galimybės dalyvauti teisminiame procese ir įrodinėti savo poziciją visais su ginču susijusiais klausimais, o tai savo ruožtu gali būti pasiekta tik tada, jei asmuo yra tinkamai informuotas apie dėl jo pradėtą teisminį procesą, jam yra sudarytos tinkamos sąlygos pasirodžiusi bylos nagrinėjimui ir jame dalyvauti. Teisės aktuose nustatyta pareiga užtikrinti asmenims teisę į teisingą teismo procesą suponuoja poreikį ne tik užtikrinti nurodytas garantijas nagrinėjant bylas nacionaliniuose teismuose, bet ir įvertinti, ar šios garantijos buvo suteiktos nagrinėjant bylą kitos susitariančiosios valstybės teisme, kai yra prašoma pripažinti ir leisti vykdyti šios valstybės teismo priimtą sprendimą. Todėl šis klausimas yra aktualus ir nagrinėjant prašymą dėl kitos valstybės teismo priimto sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti.
19. Dvišalės sutarties sąlygos, nustatančios pareigą informuoti šalis apie joms pradėtą bylą ir užtikrinti joms teisę į tinkamą teismo procesą, koreliuoja ir su EŽTT jurisprudencijoje pateiktu Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies, įtvirtinančios teisę į teisingą teismą, turinio aiškinimu. Antai EŽTT jurisprudencijoje yra nurodyta, kad rungimosi ir procesinio lygiateisiškumo principai, esantys pagrindiniais sąžiningo proceso sąvokos komponentais, reikalauja teisingos pusiausvyros tarp šalių: kiekvienai šaliai turi būti suteikta pagrįsta galimybė pateikti savo argumentus tokiais sąlygomis, kurios nesukuria jai esminės nelygybės oponento atžvilgiu. EŽTT praktikoje pabrėžiama, kad šie principai, apimantys visus susitariančiųjų valstybių proceso teisės aspektus, taip pat taikomi specifinėje teisminių dokumentų įteikimo šalims srityje, nors Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis ir negali būti aiškinama kaip nustatanti konkrečią dokumentų įteikimo formą (Didžiosios kolegijos 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotins prieš Latviją*, peticijos Nr. 17502/07, 119 punktas ir jame nurodyta EŽTT jurisprudencija; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-150-916/2022, 26 punktas). Šalių lygiateisiškumo principas, kuris yra teisės į teisingą teismą sudedamoji dalis, reikalauja, jog kiekvienai bylos šaliai būtų sudaryta tinkama galimybė pristatyti savo poziciją tokiais sąlygomis, kad ji neatsidurtų žymiai blogesnėje padėtyje negu priešinga bylos šalis (EŽTT 2017 m. sausio 17 d. sprendimas byloje *Gakharia prieš Gruziją*, peticijos Nr. 30459/13, 32 punktą; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-262-969/2022, 21 punktą).
20. Be pirmiau nurodytų išaiškinimų, pagrindžiančių asmens informavimo apie teismo procesą svarbą siekiant užtikrinti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojamą teisę į teisingą teismą, EŽTT jurisprudencijoje yra pateiktas išaiškinimas, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatos yra aktualios ir sprendžiant specifinius klausimus dėl kitose valstybėse priimto teismo sprendimo pripažinimo. EŽTT šiuo aspektu yra nurodęs, kad ginčiuose, kurių baigtis turi lemiama reikšmė civilinėms teisėms, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikoma vykdam užsienio šalių galutinius sprendimus (EŽTT 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotins prieš Latviją*, peticijos Nr. 17502/07, 96 punktą ir jame cituojama praktika). EŽTT taip pat nurodė, kad sprendimas vykdyti užsienio teismo sprendimą negali būti laikomas suderinamu su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimais, jei jis buvo priimtas nesuteikus pralaimėjusiai šaliai jokių galimybių veiksmingai pareikšti skundą dėl nesąžiningo proceso byloje, kurioje priimtas sprendimas, kilmės valstybėje arba valstybėje, į kurią kreipiamasi. EŽTT priminė, kad jis visada taikė bendrąjį principą, pagal kurį teismas, nagrinėjantis prašymą pripažinti ir vykdyti užsienio teismo sprendimą, negali patenkinti prašymo, prieš tai neatlikęs tam tikros šio sprendimo peržiūros, vertindamas teisingo bylos nagrinėjimo garantijas; šios peržiūros intensyvumas gali skirtis priklausomai nuo bylos pobūdžio (EŽTT 2016 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje *Avotins prieš Latviją*, peticijos Nr. 17502/07, 98 punktą ir jame cituojama praktika; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-249-116/2020, 22–23 punktai). Taigi, pagal EŽTT praktiką, Konvencijoje nustatytų teisės į teisingą teismą garantijų ir iš jų kylančio reikalavimo tinkamai informuoti asmenį apie vykstantį teismo procesą turi būti paisoma ir tuo atveju, kai yra sprendžiama dėl kitos valstybės teismo priimto sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti.
21. Kita vertus, nors Dvišalės sutarties sąlygos, atspindinčios ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus, nustato teismui pareigą sprendžiant klausimą dėl sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti patikrinti, ar asmuo, dėl kurio priimtas šis sprendimas, buvo tinkamai informuotas apie vykusį procesą, toks reikalavimas negali būti vertinamas pemelyg formaliai, neatsižvelgiant į jo tikslą ir paskirtį. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad bylos iškelimo dokumentai gali būti įteikiami dalyvaujančiam byloje asmeniui nebūtinai laikantis visų egzistuojančių formalių taisyklių, tačiau jie turi būti įteikiami prieš tiek laiko ir tokiu būdu, kad atsakovas galėtų veiksmingai pasirūpinti savo teisių gynimu teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-461/2008). Kasacinis teismas taip pat yra pabrėžęs, kad tiek iš EŽTT, tiek iš kasacinio teismo praktikos išplaukia turinio viršenybės prieš formą principas, todėl nustačius, kad konkrečioje byloje atliktu informavimu buvo pasiektas jo tikslas – buvo užtikrintas asmens žinojimas apie teismo procesą, formalių reikalavimų nesilaikymas gali nebūti lemiamas; pagal EŽTT jurisprudenciją pirminio procesinių dokumentų įteikimo trūkumai gali būti ištaisomi, jeigu asmuo vis dėlto gauna prieš jį priimtą sprendimą ir jam užtikrinama galimybė jį apskusti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-284-969/2022, 46 punktą). Todėl vertinant, ar asmuo buvo tinkamai informuotas apie teismo procesą, esminę reikšmę turi aplinkybės, ar faktiškai jam buvo sudarytos galimybės dalyvauti procese, o ne aplinkybės, ar buvo laikomasi teisės aktuose nustatytų formalių reikalavimų dėl informavimo apie pradėtą procesą.
22. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad reikalavimas sprendžiant klausimą dėl teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti įvertinti, ar asmuo buvo tinkamai informuotas apie vykusį teismo procesą, savaime nereikia, jog kaip galima kliūtis tenkinti tokį prašymą turi būti vertinama aplinkybė, kad asmuo nebuvo tinkamai informuotas apie kiekvieną byloje paskirtą teismo posėdį ar joje atliktą procesinį veiksmą. Kasacinis teismas, formuodamas praktiką dėl šios esmės tapatių, kaip nurodyta šios nutarties 17 punkte, Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių (Ukrainos, Baltarusijos ir Kazachstano Respublikų) sudarytų tarptautinių sutarčių nuostatų aiškinimo ir taikymo, yra konstatavęs, kad jose nurodytas atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindas turi būti aiškinamas kitų sutarties normų kontekste, be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad vienas iš būtinųjų prašymo pripažinti sprendimą priedų – tai dokumentas, patvirtinantis, jog atsakovui, nedalyvavusiam procese, buvo laiku ir nustatyta forma bent vieną kartą įteiktas šaukimas į teismą. Kasacinis teismas išaiškino, kad ši formuluoė suponuoja išvadą, jog teismo šaukimo įteikimo sąlyga yra svarbi ne tuo, kad asmuo informuojamas apie kiekvieną posėdį, o tuo, kad jam pranešama apie vykstantį prieš jį procesą, todėl taikant šį atsisakymo pripažinti užsienio teismo sprendimą pagrindą būtina išsiaiškinti, ar asmuo žinojo apie vykstantį teismo procesą ir ar nepranešimas arba netinkamas pranešimas užkirto kelią dalyvauti byloje ir iš esmės pažeidė jo teises (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009; 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249-611/2020, 14 punktą). Kasacinio teismo praktikoje taip pat yra pažymėta, kad reikalavimas dėl teismo šaukimo įteikimo bent vieną kartą turi būti aiškinamas ne tik lingvistškai, pažodžiui, bet ir atsižvelgiant į šios normos paskirtį ir tikslus; šioje sąlygoje iš esmės nustatytas reikalavimas užtikrinti asmens teisę žinoti apie jam iškeltą civilinę bylą ir teisę pasisakyti, išdėstyti teismui savo poziciją dėl ieškovo jam keliamų reikalavimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-403-611/2019, 26 punktą).
23. Ankstesniuose šios nutarties punktuose aptarti išaiškinimai dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų garantijų taikymo sprendžiant klausimus dėl kitos valstybės teismo priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti, taip pat išaiškinimai dėl savo turiniu tapatių kitų tarptautinių sutarčių nuostatų prasmės taikytini vertinant ir Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 punkte nurodytą atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą pagrindą. Todėl iš Dvišalės sutarties nuostatų kylantis reikalavimas įvertinti, ar asmuo buvo informuotas apie teisminį procesą, kuriame buvo priimtas prašomas pripažinti ir leisti vykdyti sprendimas, turi būti siejamas su reikalavimu patikrinti, ar asmuo buvo informuotas apie patį dėl jo pradėtą procesą ir ar jam buvo įteiktas dokumentas, kurio pagrindu šis procesas yra inicijuotas, tačiau nėra

suprantamas kaip reikalavimas vertinti, ar asmuo buvo informuotas apie kiekvieną jam iškeltąje teisminėje byloje atliktą procesinį veiksmą ar paskirtą teismo posėdį. Atitinkamai šis reikalavimas neturi būti siejamas vien tik su formalų nuostatų, reglamentuojančių informavimą apie procesą, įgyvendinimu – sprendžiant klausimą, ar konkrečiu atveju neturėtų būti taikomas aptariamas atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą pagrindas, turi būti taikomas turinio viršenybės prieš formą principas ir turi būti vertinama ne tai, ar informuojant asmenį apie procesą buvo laikomasi visų formalų teisės aktų nuostatų, bet tai, ar asmuo realiai buvo informuotas apie jam iškeltą bylą ir turėjo galimybę joje dalyvauti. Tokį aiškinimą suponuoja ir Dvišalės sutarties 56 straipsnyje vartojama formuluočių, kad pripažinti ar leisti vykdyti teismo sprendimą „gali būti atsisakyta“. Ši nuostata rodo, kad teismas turidiskreciją, net ir nustatęs formalų Dvišalėje sutartyje nustatytą sprendimo nepripažinimo pagrindą, vertinti asmens neinformavimo (netinkamo informavimo) apie procesą įtaką jo teisių pažeidimui ir netaikyti šio atsisakymo pripažinti teismo sprendimą pagrindo esant akivaizdžių įrodymų, jog asmens nedalyvavimą procese ar tam tikroje jo stadijoje lėmė ne šios aplinkybės, bet jo paties nerūpestingas elgesys.

24. Nurodytas Dvišalės sutarties nuostatų turinio aiškinimas, teisėjų kolegijos vertinimu, ne tik atitinka EŽTT jurisprudencijoje pateiktus išaiškinimus dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytos teisės į teisingą teismą įgyvendinimo, bet ir užtikrina tinkamą abiejų proceso šalių teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą. Viena vertus, tokia nuostata yra užtikrinama, kad pripažįstančioje valstybėje įsisteijusio teismo sprendimo savybių neįgytų kitos valstybės teismo sprendimas, priimtas nesuteikęs atsakovui teisės sužinoti apie dėl jo pradėtą teismo procesą ir nesuteikęs jam galimybės naudotis įstatyme nustatytais procesinėmis teisėmis ginantis nuo jam pareikštų reikalavimų. Kita vertus, aptariamos nuostatos skatina atsakovą atidžiai ir rūpestingai dalyvauti dėl jo pradėtame teismo procese, neproporcingai neapsunkina ir neužvilkina teismo proceso, nustatant reikalavimą Dvišalėje sutartyje įtvirtinta tvarka per susitariančiųjų valstybių kompetentingas institucijas informuoti kitoje valstybėje reziduojantį atsakovą apie kiekvieną byloje atliktą procesinį veiksmą, ir pėmelįg neapriboja kitos šalies galimybės įgyvendinti jai palankų kitoje susitariančiojoje valstybėje priimtą teismo sprendimą.
25. Nagrinėjamu atveju pareiškėja kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą, prašydamą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje tris Rusijos Federacijos teismų priimtus procesinius sprendimus: Nutarimą, kuriuo pripažinta, kad suinteresuotas asmuo ir A. J. P. yra subsidiariai atsakingi už bendrovės „O O O Masari“ prievoles; Sprendimą 1, kuriuo išieškotoja „O O O Masari“, turėjusi reikalavimo teisę subsidiariai atsakingiems asmenims, procesinio teisių perėmimo tvarka buvo pakeista į pareiškėją ir Maskvos miesto Rusijos federalinę mokesčių tarnybą Nr. 22; Sprendimą 2, kuriuo nustatytas suinteresuoto asmens ir A. J. P. subsidiariosios atsakomybės dydis. Byloje nustatyta, kad visi šie Rusijos Federacijos teismų procesiniai sprendimai yra priimti tame pačiame teismo procese. Todėl, vadovaujantis anksčiau šioje nutartyje pateiktais išaiškinimais, sprendžiant klausimą, ar nagrinėjamu atveju egzistuoja Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 punkte nustatytas atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti Rusijos Federacijos teismų priimtus sprendimus pagrindas, yra reikšmingą įvertinti, ar suinteresuotas asmuo buvo informuotas apie dėl jo pradėtą teismo procesą ir turėjo galimybę pats ar per įgaliotą atstovą dalyvauti šiame procese bei išreikšti savo poziciją byloje kilusiais klausimais. Lietuvos apeliacinis teismas ginčijamoje nutartyje padarė išvadą, kad pareiškėja tokių aplinkybių neįrodė, ir netenkino jos prašymo pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje pirmiau minėtus teismo sprendimus. Vis dėlto, teisėjų kolegijos vertinimu, padarydamas tokią išvadą, teismas netinkamai taikė įrodinėjimą reglamentuojančias teisės aktų nuostatas ir netinkamai aiškino pirmiau aptartas Dvišalės sutarties sąlygas.
26. Pažymėtina, kad kasacinio teismo praktika dėl įrodymų vertinimo yra nuosekli ir išplėtotą. Pagal kasacinio teismo pateiktus išaiškinimus, įrodymų vertinimas turi būti grindžiamas įrodymų lygybės principu, laikantis nuostatos, kad visi įrodymai turi vienokią ar kitokią įrodomąją vertę ir kad nė vieno negalima nemotyvuotai atmesti ar laikyti svaresniu, išskyrus įstatyme nurodytas išimtis. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą. Išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodytinumo turi būti logiškai pagrįstos byloje surinktais duomenimis; teismas gali konstatuoti tam tikros aplinkybės buvimą ar nebuvimą, kai tokiais išvada padaryti pakanka byloje esančių įrodymų. Įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-210-469/2022, 44 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Taigi, teismas, sprenddamas dėl tam tikrų aplinkybių buvimo ar nebuvimo, turi nuosekliai įvertinti visus šias aplinkybes pagrindžiančius įrodymus, o nustatęs, kad tam tikri įrodymai nėra patikimi ar nepagrindžia ginčui reikšmingų aplinkybių, turi motyvuotai juos atmesti.
27. Pareiškėja nagrinėjamoje byloje pateikė įrodymus, kad suinteresuotas asmuo buvo tinkamai informuotas apie dėl jo pradėtą teisminį procesą, turėjo galimybę tinkamai ginti savo teises teisminiame procese ir šia galimybe pasinaudojo, tiesiogiai ir per įgaliotą atstovą jame dalyvaudamas. Tokias aplinkybes pareiškėja grindė suinteresuoto asmens išduotu notariskai patvirtintu įgaliojimu, kuriuo E. A. K. buvo suteikti įgalinimai atstovauti jo interesams visose Rusijos Federacijos teismo ir valdžios institucijose, įskaitant arbitražo teismus ir bendrosios jurisdikcijos teismus bet kuriuose ginčiuose, kylančiuose iš civilinių, administracinių ir kitų teisiųjų santykių, įskaitant nemokumo (bankroto) bylas. Pareiškėja taip pat pateikė teismui suinteresuoto asmens ir jo įgalioto atstovo pasirašytus ir byloje pateiktus procesinius dokumentus (suinteresuoto asmens pasirašytus kasacinį skundą dėl Nutarimo ir atsiliepimą į bendrovės „O O O Masari“ bankroto administratorės pareiškimą, taip pat jo įgalioto atstovo pasirašytą atsiliepimą į apeliacinį skundą dėl Maskvos miesto arbitražo teismo 2020 m. liepos 10 d. nutarties), įrodančius, kad tiek pats suinteresuotas asmuo, tiek jo atstovas dalyvavo procese. Aplinkybę, kad suinteresuotas asmuo bent jau per savo atstovą dalyvavo procese, pareiškėja grindė ir Nutarime bei kituose teismo procesiniuose dokumentuose (Maskvos apygardos arbitražo teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutarimo ištraukoje (rezoliucinėje dalyje), Maskvos miesto arbitražo teismo 2020 m. vasario 12 d. teismo posėdžio protokole) užfiksuotomis aplinkybėmis, kad nagrinėjant bylą suinteresuoto asmens išduoto įgaliojimo pagrindu joje dalyvavo E. A. K.. Suinteresuotas asmuo, įrodinėdamas priešingą poziciją, kad jis nebuvo informuotas apie Rusijos Federacijos teismuose nagrinėtą bylą, kurioje buvo keliamas klausimas dėl jo subsidiariosios atsakomybės už bendrovės „O O O Masari“ prievoles, ir šioje byloje nedalyvavo, pateikė ekspertizės aktą, kuriame yra padaryta tikėtina išvada, kad pirmiau minėtus suinteresuoto asmens vardu Rusijos Federacijos teismams pateiktus procesinius dokumentus pasirašė ne suinteresuotas asmuo.
28. Lietuvos apeliacinis teismas, sprenddamas klausimą, ar byloje yra įrodyta, kad suinteresuotas asmuo dalyvavo Rusijos Federacijoje vykusiame teismo procese ir buvo tinkamai apie jį informuotas, suteikė didesnę įrodomąją reikšmę suinteresuoto asmens pateiktam ekspertizės aktui ir, remdamasis iš esmės vien tik šiuo įrodymu, pripažino, jog pareiškėja neįrodė nei kad pats suinteresuotas asmuo, nei kad jo atstovas dalyvavo procese. Tačiau, padarydamas tokias išvadas, teismas neįvertino to, kad ekspertizės aktas nepripažintinas CPK nustatyta specialia įrodinėjimo priemone – eksperto išvada (CPK 177 straipsnio 2 dalis, 216 straipsnis), kadangi jis yra parengtas šalies, o ne teismo pavedimu (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-58-701/2021, 121 punktas); neatsižvelgė į aplinkybes, kad ekspertizės aktą parengęs ekspertas atliko dokumentų kopijų, bet ne jų originalų tyrimą, o jo padarytos išvados yra ne kategorinės, bet tik tikėtinos; neįvertino to, kad suinteresuotas asmuo, kuris teigia, jog jo parašas buvo suklastotas, nepateikė byloje duomenų, kad jis būtų ėmėsis kokių nors teisiųjų priemonių siekdamas išspręsti susiklosčiusią situaciją, pavyzdžiui, būtų kreipėsis į teisėsaugos institucijas ar siekęs proceso atnaujinimo byloje, kurioje, kaip jis teigė, buvo pateikti suklastoti procesiniai dokumentai. Taigi, teismas rėmėsi ekspertizės aktu, išsamiau nevertinęs nei jo turinio, nei parengimo aplinkybių. Be to, teismas sistemškai, pagal įrodymų vertinimo taisykles nevertino visų kitų byloje esančių įrodymų, nenustatė jų tarpusavio ryšio ir santykio, nenurodė argumentų, kodėl nesiremia konkrečiais įrodymais ar vertina juos kaip nepakankamus siekiant padaryti išvadą, jog suinteresuotas asmuo dalyvavo teismo procese. Teismas nevertino ir ekspertizės akto santykio su kitais byloje esančiais įrodymais ir neargumentavo, kodėl, jo vertinimu, ekspertizės akte padarytos išvados, kad Rusijos Federacijos teismams pateiktuose procesiniuose dokumentuose esantis suinteresuoto asmens parašas yra galimai suklastotas, savaime paneigia ir pareiškėjos pateiktus įrodymus, jog suinteresuoto asmens vardu šiame procese dalyvavo jo įgaliotas atstovas.
29. Nesilaikęs įrodymų vertinimo taisyklių ir išsamiai neįvertinęs visų byloje esančių įrodymų, tačiau remdamasis iš esmės vien tik suinteresuoto asmens pateiktu ekspertizės aktu, Lietuvos apeliacinis teismas ginčijamoje nutartyje padarė nepagrįstą išvadą, kad pareiškėja neįrodė, jog

suinteresuotas asmuo dalyvavo Rusijos Federacijoje vykusiame teismo procese, kuriame buvo priimti prašomi pripažinti ir leisti vykdyti Nutarimas, Sprendimas 1 ir Sprendimas 2. Šios nutarties 27 punkte išvardyti įrodymai, vertinami pagal anksčiau šioje nutartyje aptartas įrodymų vertinimo taisykles, akivaizdžiai patvirtina, kad suinteresuotas asmuo tiesiogiai (teikdamas savo pasirašytus procesinius dokumentus) ir per savo paskirtą atstovą dalyvavo šiame teismo procese. Tokios aplinkybės savo ruožtu sudaro pagrindą vertinti, kad suinteresuoto asmens teisė gintis prieš jį inicijuotame teismo procese nebuvo apribota ir kad šiuo atveju neegzistuoja Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti kitoje susitariančiojoje valstybėje priimtą teismo sprendimą.

30. Priešingos išvados nesuponuoja Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje nurodytos aplinkybės, kad visi pareiškėjos pateikti įrodymai dėl suinteresuoto asmens dalyvavimo procese yra susiję su procesu, kuriame buvo priimtas Nutarimas, todėl net ir vertinant, jog jis buvo tinkamai informuotas apie šį procesą, tai neįrodo, kad jis buvo informuotas apie procesus, kuriuose buvo priimti Sprendimas 1 ir Sprendimas 2. Kaip minėta, byloje yra nustatyta, kad visi prašomi pripažinti ir leisti vykdyti sprendimai yra priimti vienoje byloje, todėl konstatavęs, kad šiuo atveju yra reikšminga nustatyti, ar suinteresuotas asmuo buvo tinkamai informuotas apie atskirus Rusijos Federacijoje išnagrinėtoje byloje atliktus procesinius veiksmus, teismas netinkamai aiškino Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 punktą ir neatsižvelgė į šioje nutartyje aptartus EŽTT bei kasacinio teismo išaiškinimus dėl tokio pobūdžio reikalavimų tikslo ir paskirties. Be to, teismas neįvertino ir aplinkybės, kad dalyvaujamas teismo proceso stadijoje, kurioje buvo priimtas Nutarimas, suinteresuotas asmuo neabejotinai turėjo žinoti apie toliau vykstantį procesą, kadangi Nutarime ne tik buvo nustatyta, kad suinteresuotas asmuo ir A. J. P. yra subsidiariai atsakingi už bendrovės „ООО Масари“ prievolės, bet kartu buvo nurodyta, jog teismo procesas dėl prievolės dydžio nustatymo yra stabdomas iki atsiskaitymo su kreditoriais pabaigos. Toks Nutarimo turinys leidžia padaryti išvadą, kad, teismui pripažinus suinteresuotą asmenį subsidiariai atsakingu už kito subjekto prievolės, kitu šioje byloje priimtu sprendimu turės būti nustatytas jo prievolės dydis. Asmuo, žinojęs apie jam iškeltą civilinę bylą, tačiau sąmoningai pasirinkęs pasyvų elgesio modelį, nesidomėjęs teismo proceso eiga ir atitinkamose proceso stadijose nesinaudojęs jam suteiktomis procesinėmis teisėmis, negali vėliau šiuo pagrindu gintis teismo procese, kuriame yra sprendžiamas dėl jo priimto teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimas.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

31. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad Lietuvos apeliacinis teismas, netenkinęs pareiškėjos prašymo pripažinti ir leisti vykdyti Rusijos Federacijos teismų priimtus Nutarimą, Sprendimą 1 ir Sprendimą 2, netinkamai aiškino Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 punkte nustatytą atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti užsienio teismo sprendimą pagrindą ir netinkamai taikė teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias įrodymų vertinimo taisykles. Nepagrįstai nustatęs, kad pareiškėjos prašymas netenkinamas vadovaujantis Dvišalės sutarties 56 straipsnio 1 punktu, teismas nevertino kitų aplinkybių, reikšmingų siekiant išspręsti klausimą dėl šių sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, be kita ko, jis nevertino, ar šiuo atveju nėra kitų Dvišalėje sutartyje nurodytų atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti sprendimus pagrindų, taip pat nevertino suinteresuoto asmens argumentų dėl galimybės nepripažinti Rusijos Federacijos teismų priimtų sprendimų dėl jų atitikties Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai. Kasacinis teismas sprendžia tik teisės klausimus, ir nagrinėdamas bylą, nenustato faktinių aplinkybių (CPK 353 straipsnio 1 dalis), todėl nurodytos aplinkybės negali būti įvertintos kasaciniame teisme. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos apeliacinio teismo nutartis naikinama ir byla perduodama nagrinėti iš naujo šiam teismui (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas).
32. Pareiškėja pateikė Lietuvos Aukščiausiam Teismui prašymą atlyginti jos kasaciniame teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas ir priteisti jai 3000 Eur. Grįsdama patirtas išlaidas, pareiškėja pateikė jos interesams nagrinėjamoje byloje atstovaujančios advokatų profesinės bendrijos parengtą pažymą apie apmokėtas bylinėjimosi išlaidas (teisinių paslaugų ataskaitą) ir įgaliojimą pasirašyti šios advokatų bendrijos vardu teisinių paslaugų ataskaitas. Tačiau teisėjų kolegija, perdavusi bylą iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniame teismui, nesprendžia klausimo dėl pareiškėjos kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Šis klausimas turės būti išspręstas išnagrinėjus bylą iš esmės. Pažymėtina, kad kasacinis teismas nepatyrė išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniame teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Algirdas Taminskas

Egidija Tamošiūnienė